

Snabbinterpellation om hur socialtjänsten skyddar barn från hedersförtryck

Till Socialnämndens ordförande, Bodil Wennerbrandt Sevastik (S)

Runt 240 000 barn och unga i Sverige lever i en hederskontext, enligt Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Det handlar om ett liv där individens frihet ställs åt sidan för kollektiva normer om lydnad och kontroll. Samtidigt dras många unga in i kriminalitet – där det går snabbt att ”bli någon”, men till priset av att man förlorar sig själv.

Det finns tydliga paralleller mellan dessa verkligheter: kollektivet styr, och den som bryter mot normerna riskerar hot, våld eller uteslutning. För många unga handlar det inte bara om rädslan att misslyckas – utan om att leva upp till en förväntan om att skapa respekt och status, särskilt i sammanhang där föräldragenerationen inte lyckats komma in i det svenska samhället. När vuxna känner att de inte haft möjlighet att etablera sig, försörja sin familj eller bli en del av majoritetssamhället, påverkar det också barnens bild av vad som krävs för att bli någon. I frånvaron av erkännande och delaktighet kan hedersnormer och kontroll bli en alternativ väg till bekräftelse och social position – både inom familjen och i det egna nätverket.

Socialtjänsten är en nyckelspelare i arbetet mot både hedersförtryck och kriminalitet. Men ska man kunna agera tidigt, måste man också ha rätt kunskap, resurser och mandat. Det handlar om att upptäcka barnen i tid och förstå de mönster som präglar deras vardag, även när de inte är synliga på ytan.

Den officiella statistiken ger intrycket av att Luleå inte är särskilt drabbat av hedersrelaterat våld och förtryck. Men den bilden är troligen missvisande. Flera aktörer i civilsamhället vittnar om en annan verklighet där barn och unga begränsas i det tysta. Den här typen av förtryck är ofta osynligt i traditionell statistik, just för att det sker bakom stängda dörrar, inom familjer eller med psykisk kontroll snarare än öppet våld. Det betyder inte att problemen inte finns bara att vi inte har tillräckliga verktyg för att upptäcka dem. Vi har inte anledning att jämföra oss med landets mest utsatta områden, men vi får inte heller invaggas i en falsk trygghet. Det finns redan gömda problem i Luleå, och om vi inte agerar nu riskerar de att växa särskilt om den gröna omställningen lyckas och fler människor flyttar hit. Då krävs att socialtjänsten är rustad att möta både dagens och morgondagens behov.

För att förstå komplexiteten i hedersrelaterat förtryck måste vi också se att det inte enbart är flickor som drabbas, vilket i sig är djupt allvarligt, utan att även andra i familjen påverkas. Både pojkar och vuxna formas av normer som bygger på kontroll, skam och rädsla för att tappa anseende. Det handlar om föräldrar som slits mellan barnens frihet och släktens förväntningar, om syskon som dras in i lojalitetskonflikter och om unga som tvingas axla roller de aldrig valt själva.

Många unga i dag delar våra svenska värderingar om jämställdhet och allas lika rätt. Problemet är inte ungdomarnas förståelse – utan familjens. Det här är inget nytt och inget unikt för en viss kultur. Det är gamla patriarkala mönster som frodas där utanförskap tillåts växa.

Liberalerna har framgångsrikt drivit frågan om hedersförtryck i regeringen. Det pågår nu lagstiftningsarbete för att stärka socialtjänstens verktyg, utveckla samverkan med civilsamhället och genomföra nationella kompetenslyft. Men det räcker inte med nationella

beslut – det krävs lokal förankring. I Luleå måste vi säkerställa att socialtjänsten får tillgång till utbildning som vilar på beprövad, extern kompetens. Det duger inte med enbart intern information eller lokalt utformade rutiner. Arbetet mot hedersförtryck kräver kunskap, fördjupad förståelse och ett professionellt förhållningssätt där personalen både känner igen och agerar på strukturer som annars riskerar att gå under radarn.

Liberalerna vill nu se en lokal satsning på utbildning som verkligen stärker socialtjänsten i grunden. Det handlar inte bara om att höja kunskapsnivån utan om att förändra förhållningssätt, verktyg och modet att agera. För att lyckas med det måste vi också vara beredda att ta in extern kunskap och erfarenhet. Att tro att vi kan lösa allt inom vår egen organisation är naivt. Det här handlar om barns frihet och rätt till ett liv utan förtryck.

Frågor till socialnämndens ordförande:

1. Hur säkerställer socialnämnden att socialtjänsten i Luleå har rätt kompetens för att tidigt identifiera barn och unga som lever under hedersrelaterade normer, särskilt i fall där kontrollen är subtil och inte syns i form av fysiskt våld?
2. Vilka konkreta verktyg har socialtjänsten i dag för att upptäcka när hedersnormer och kriminalitet förstärker varandra – och vad gör socialnämnden för att stärka den förmågan?
3. Är socialnämnden beredd att genomföra ett kompetenslyft för socialtjänsten där utbildningen bygger på extern, beprövad expertis snarare än enbart lokala interna resurser?
4. Hur arbetar socialnämnden för att säkerställa att den bild som officiell statistik ger av hedersrelaterat våld i Luleå stämmer överens med den faktiska verklighet som yrkesverksamma, civilsamhället och utsatta själva upplever?
5. Hur ser socialnämndens ordförande på socialtjänstens ansvar att försvara barn och ungas frihet när det finns starka normer i hemmet som begränsar deras livsval, rörelsefrihet eller rätt att vara sig själva?

Luleå, 2025-05-05

Thomas Söderström (L)

Liberalerna Luleå